

**§ 88 Miänkieli – ett levande språk i en flerspråkig kyrka**

ANN-SOFIE PERSSON:

Ordförande! Arbetet som motionärerna efterfrågar i motion 2011:85 är redan pågående. Dels finns det mål och policy som har tagits fram för den flerspråkiga verksamheten och dels har rekryteringsbehovet av diakoner och präster kartlagts. Arbetet med att stärka rekryteringen har skett genom överläggningar med stiftet, information på Svenska kyrkans webbplats och fastställande av särskild studieplan för blivande diakoner och präster. Därför menar utskottet att rekrytering av diakoner och präster till den flerspråkiga verksamheten också är ett uppdrag för stiftet.

Bifall till utskottets förslag.

LENNART SACRÉDEUS:

Herr ordförande, kyrkomötesvänner! Den här motionen 2011:85 är väldigt värdefull i ett angeläget ämne som – med det beslut vi fattade i fjol – handlar om att ännu tydligare markera att vi är en kyrka för hela befolkningen i Sverige och inte enbart för svensktalande. Det var ett viktigt beslut vi fattade 2010 kring en flerspråkig kyrka och som ledamot av Samiska rådet utsedd av kyrkostyrelsen vill jag betyga de här frågornas vikt och betydelse.

För en dryg vecka sedan samlades representanter för Samiskt kyrkoliv och andra företrädare för Svenska kyrkan till en konferens i Kiruna kallad *Ságastallamat*. Det är ett samiskt ord för ett samtal där alla lyssnar på varandra och där alla blir hörda innan man kommer till beslut, ett beslut förankrat i vad de olika deltagarna har sagt. Vi kan på alla sätt berika varandra i kyrkoliv och församlingsliv i vår svenska kyrka, en flerspråkig kyrka. Jag tycker också att de förpliktelser som finns inom ramen för en flerspråkig svensk kyrka, där självklart majoritetsspråket svenskan är det största språket men där det berikas av andra språk talade av människor i vårt land, också kan ses som en möjlighet att nå människor som har kommit från andra länder och kulturer till att kunna bli delaktiga i Svenska kyrkan. På sikt menar jag att både grupper med minoritetsspråk erkända i svensk lag, såsom miänkieli, olika samiska språk, finskan, romskan och jiddisch, och andra invandrargrupper som har kommit till Sverige är viktiga att försöka nå på deras modersmål, även om självklart svenskan är det samlande språket.

Jag vill tacka så mycket för motionen 2011:85 och ser detta verkligen som en framtidsfråga för en Svenska kyrkan som bryr sig om och försöker nå hela befolkningen så att den kommer in i kyrkans liv. Jag kan yrka bifall till utskottet men vill framför allt med anförandet lyfta fram frågans vikt. Tack.

STEFAN ARO:

Ordförande, ledamöter, biskopar! Mitt första språk är inte svenska, inte finska, inte samiska utan miänkieli. Det är det språk som jag talar med mina föräldrar, mina syskon och mina barn, ett språk som har talats i flera hundra år i generationer och som tillsammans med samiskan är det äldsta i norra Sverige.

Det gamla konungariket Sverige var tvåspråkigt I Gustav Vasas regeringskansli fungerade allt på svenska och finska. Det vet inte alla om. Efter delningen 1809 när landsgränsen drogs vi Torne älv började finskan på den svenska sidan av Torne älv att få sin särprägel i förhållande till det som i dag kallas standardfinska. Tornedalsfinskan, eller sedermera miänkieli, är det som är dominerande i samhälle, kyrka och skola. Början av 1900-talet var en mörk tid för Tornedalen. Försvenskningsspolitiken på 1880-talet innebar att barn förbjöds att tala sitt modersmål i skolan. De fick inte ens tala det på rasterna. Man försökte stoppa det finska

inslaget i skolan och tyvärr måste jag säga att även kyrkan och dess företrädare fanns med i detta. Man berövade tornedalingarna sitt språk. Bestraffningsmetoder användes och det kom att sätta djupa spår i den tornedalska folksjälén. Det finns ledamöter här som vet vad jag talar om, som har haft föräldrar eller som själva har drabbats av detta.

Det är ett glömt kapitel i svensk historia. Vi märker såret från 1809. I Sveriges riksdag den 15 januari 2009 beskrev Horace Engdahl detta som ”en omfattande kollektiv minnesförlust”, åtminstone på den svenska sidan. Vad hände? Jo, politiken var otroligt effektiv. Alla gick in för att lära sig svenska och man föraktade det egna språket. Kring 1920 var alla skolor i Tornedalen försvenskade. Det ledde till ett självförakt, för språket och identiteten. Man tappade en sund självkänsla.

Visst har det hänt mycket. Vi har fått vårt språk som ett erkänt minoritetsspråk. Vi har fått mycket i samhället av rättigheter och annat, också här i kyrkan. Det är vi tacksamma för. Men fortfarande tvivlar tornedalingar på sitt eget språk. Man har inte riktigt fått det där erkännandet inom sig. Man säger att man inte talar finska, bara miänkieli. Eller varför ska man lära sig miänkieli? Det är ju bättre med riktig finska, säger man. Försvenskningsspolitiken formade en fångdräkt som i dag är borta men som på något sätt har flyttat inom den enskilda individen. Den har gjort att man fortfarande befinner sig i ett slags inre fångdräkt. Ni vet att detta med attityder och skuld faktiskt är något vi ärver också från generationer.

Till min motion 2011:85 och utskottets betänkande: Jag förstår utskottets resonemang vad gäller punkt 2, att rekryteringar faller på stiftén. Däremot vill jag yrka bifall till punkt 1. Vi behöver göra mer än bara översätta psalmer och gudstjänstordningar till miänkieli. Det är snart inga som behöver sjunga psalmer på miänkieli. Det är faktiskt så att många funderar på vad syftet är med detta.

Jag kommer att göra ett tilläggsyrkande, där jag också tar in behovet av en försoningsprocess i likhet med den med samerna och också behovet av revitaliseringsinsatser för barn och ungdomar i Luleå stift. Jag kommer att hänvisa till kyrkoordinationen och jag kommer att överlämna tilläggsyttrandet på miänkieli.

SOILI BRUNBERG:

Ordförande, biskopar, lyssnare, ledamöter: Jag har tänkt yrka bifall till punkt 2 i motion 2011:85. När jag läste vad utskottet hade skrivit var jag inte riktigt nöjd med lagtolkningen. Jag har inte miänkieli som mitt modersmål. Jag är en sådan här konstig person som kommer från Finland men som antagligen var tvåspråkig från födelsen.

Lagen som kom 2010 är en rättighetslag. Den betyder inte att det är någon brist att vara tvåspråkig oavsett om man är det på miänkieli och svenska eller finska och svenska eller samiska och svenska, utan att det är en rättighet. Om man tänker på alla dessa nationella minoriteter tillsammans är vi ungefär en miljon människor i det här landet. Det är alltså inga små mängder människor. Av dessa är cirka 80 procent kyrkotillhöriga. Jag efterlyser rättigheterna man har.

I utskottets skrivelse skriver man att man kan svara skriftligt på skriftliga frågor på minoritetsspråk. När det gäller myndighetsutövning finns det viss sådan som Svenska kyrkan har hand om. Det handlar om vigsel och begravningar och sådant kan man inte sköta skriftligt. Där behöver vi alltid det talade språket. Sedan handlar det i många fall handlar om församlingssamfund som vi pratar så mycket om. Vad är församlingssamfund för minoritetsbefolkningarna? Jag menar då alla dem som vi har inom kyrkan, i första hand nationella minoriteter. Hur ska vi försörja oss för framtiden? Lagen pratar också om revitalisering av alla

de nationella minoritetsspråken, eftersom dessa har fått stå tillbaka för svenskan. Jag menar att det inte finns någon motsättning mellan att kunna svenska och att kunna nationella minoritetsspråk. Vi använder ungefär tio procent av vår hjärnkapacitet, så det finns möjligheter till ett frimodigt användande av nationella minoritetsspråk i kyrkan. Tack.

ANN-SOFIE PERSSON (REPLIK):

Utskottet svarar alltså på att-satserna och att-satserna går att läsa i betänkandet. Svaret är att vi har tagit fram mål och policy för den flerspråkiga verksamheten och att rekryteringsbehovet har kartlagts.

BISKOP HANS STIGLUND:

Herr ordförande! Jag vill bara understryka det angelägna i motion 2011:85. Även om utskottet så riktigt påpekar att det när det gäller rekryteringsfrågan i första hand är en fråga för stift och församlingar ser vi att det ligger stora utmaningar i det. Jag tror det är viktigt att säga att språket miänkieli i dag har ny kraft i våra bygder upp i Norrbotten. Det påverkar kulturliv, det påverkar sång, musik och teatrar, och på många sätt lyfts tornedalsidentiteten genom miänkieli på nytt. Här behöver också vi som kyrka aktivt finnas med. I det sammanhanget är det viktigt att språket blir både hörbart och synligt i gudstjänstliv och i kyrkans olika sammanhang och det pågår som sagt ett arbete som behöver fortsätta.

Just när det gäller den mörka historian kring försvenskningprocessen vet vi att det finns många såriga minnen från barn och unga som i dag är gamla, där man berövades sitt språk och sin identitet och aldrig har kommit över det. Här behöver vi som kyrka på nytt lära oss att förstå en historia där vi har varit en aktiv del på ett sorgligt sätt.

Därför vill jag i dag yrka bifall till Stefan Aros tilläggsyrkande när det gäller arbetet med att tydliggöra och synliggöra kyrkans roll för att också kunna gå vidare i ett försoningsarbete. Tack så mycket.

LENNART SACRÉDEUS:

Herr ordförande, kyrkomötesvänner! Jag ber om ursäkt, jag blev lite ställd på en direkt fråga från ordföranden eftersom jag inte i min begäran om att få tala hade lagt något yrkande och vi hade uppfattat att Stefan Aro inte skulle lägga något yrkande här i plenum. Det missförståndet beklagar vi. Nu när yrkandet är lagt vill jag instämma i detta. Stefan Aros motion 2011:85 är väldigt viktig och de tilläggsyrkanden han har lagt är jag beredd att bifalla. Stefan har sagt att kyrkan bör utreda och ta ansvar för vad kyrkan historiskt åsamkat tornedalingar och behovet av en försoningsprocess i likhet med samerna, att utbildningsinsatser görs för försoning i kyrkans vigningstjänst, att riktade revitaliseringsinsatser för barn och ungdomar görs i Luleå stift. Stefan Aro har också yrkat bifall till punkt 1 i sin motion. En flerspråkig svensk kyrka är definitivt en framtidsfråga. Nu när Stefan har lagt dessa yrkanden vill jag vädja till kyrkomötet att med ett öppet sinne begrunda frågornas vikt och betydelse för tornedalingar och ättlingar till tornedalingar vad gäller meänkielis särskilda betydelse för deras identitet och självkänsla.

Herr ordförande, jag förtydligar och kommer att lämna in detta på ett nytt papper, så att det är klart vad jag har yrkat. Tack.

STEFAN ARO:

Jag är väldigt tacksam för stödet också från Lennart Sacrédeus och biskop Stiglund. Detta är väldigt viktigt. I går blev jag uppringd av lokalradion i Norrbotten.

Det kanske är en liten fråga för oss här men den är stor för oss där uppe. Man följer den noggrant. Alla ska med, alla ska ha plats. Vi behöver en flerspråkig kyrka. Jag kan översätta punkterna i mitt tilläggsyrkande, ordförande, om du vill:

Jag yrkar bifall till punkt 1 i min motion 2011:85, den som handlar om att uppmuntra dem i kyrkans vigningstjänst att utveckla användningen av meänkieli och att bli mera fria att använda det. Det jag också yrkar på är att utreda behovet av en försoningsprocess gentemot tornedalingarna. Det tredje handlar om att utreda vad vi kan göra för revitaliseringsåtgärder riktade mot barn och ungdomar i Luleå stift vad gäller meänkieli.

TERESIA DERLÉN:

Ordförande, ledamöter, biskopar! Mitt första språk är svenska. Det hade kunnat vara meänkieli om min mor hade fått prata meänkieli, om hon hade fått bli undervisad i det och om hon hade fått lära sig att skriva. Hon är från Tornedalen och jag har en minnesbild av min mormors begravning. Det kom in en hel del minnesblad på finska men ingen kunde läsa de här bladen. Det var ingen som hade fått lära sig att läsa finska. Den som fick läsa minnesbladen var den skånske prästen.

Vi hade förut något slags stipendium i Svenska kyrkan, Finlandsstipendiet. Det var en nationell angelägenhet. De som kom till Uppsala för att läsa till präster fick ett stipendium av Svenska kyrkan för att samtidigt lära sig ett minoritetsspråk. Sedan fick de i gengäld för att ha fått det här stipendiet arbeta uppe i Tornedalen med en dubbelkompetens, både svenska och finska. Jag vill därför understryka att detta inte är en ny fråga för Svenska kyrkan och inte bara en stiftsangelägenhet. Det här är en nationell angelägenhet för hela Svenska kyrkan och det gäller inte bara meänkieli, det gäller teckenspråk, det gäller finska i alla delar av Sverige, det gäller alla de minoritetsspråk som vi har i Svenska kyrkan. Det är en nationell angelägenhet och jag hoppas att vi kan behandla det som en sådan. Tack så mycket.

ANN-SOFIE PERSSON (REPLIK):

I syfte att stärka rekryteringen av flerspråkiga studenter har Nämnden för utbildning, forskning och kultur fastställt en särskild studieplan för blivande diakoner, församlingspedagoger, kyrkomusiker och präster. Jag nämner detta om upplysning bara.

CARINA ETANDER RIMBORG:

Kyrkomötet! Jag förstår att det här är en oerhört viktig fråga och vi fick mycket information om det också när vi hade diskussion i utskottet. Däremot föreslår jag avslag på tilläggsyrkandet. Jag tycker det var oerhört olyckligt att vi inte kunde få diskutera det ordentligt och förankra det först, innan vi tog upp det i kyrkomötet. Jag tror inte att det var bra. Därför föreslår jag avslag på tilläggsyrkandet och hoppas att man kan komma tillbaka i en motion i stället som kan behandlas riktigt till nästa kyrkomöte.

ARNOLD BOSTRÖM:

Ordförande, kyrkomöte! Från början hade jag inte tänkt yttra mig i det här ärendet just på grund av att jag inte kunde stödja motion 2011:85, men nu när jag hört tilläggsyrkandet vill jag yrka bifall till det.